

POSTANOWIENIE

Dnia 8 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący)

SSN Dawid Miąsik (sprawozdawca)

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania P. Sp. z o.o. w B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Bydgoszczy
z udziałem O. H., V.V., O. K., K. D., R. K., Y. O.
o składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 października 2025 r.,
zażalenia odwołującej się Spółki na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 7 listopada 2024 r., sygn. akt III AUa 1019/23, III AUz 381/23,

1. oddala zażalenie,

**2. wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym
pozostawia do rozstrzygnięcia w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

Dawid Miąsik Bohdan Bieniek Piotr Prusinowski

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 7 listopada 2024 r., III AUa 1019/23,
po rozpoznaniu apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w
Bydgoszczy (organ rentowy) uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 18

maja 2023 r., VI 689/22 - uchylający decyzje organu rentowego z 10 marca 2022 r. w przedmiocie ustalenia podstaw wymiaru i kwoty składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i zdrowotne z tytułu wykonywania pracy na podstawie dwóch umów zlecenia dla O. H., V. V., O. K., K. D., R. K. i Y. O. u płatnika składek P. sp. z o.o. z siedzibą w B. (odwołująca się) i przekazujący wymienione sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania - i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny nie podzielił zasadności rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego o uchyleniu decyzji i przekazaniu spraw do ponownego rozpoznania przez organ rentowy. Wydając takie orzeczenie, zdaniem Sądu drugiej instancji, Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Przedmiotem postępowania była kwestia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie zaistniały przesłanki do zastosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. Zgodnie z treścią tego przepisu, jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, sąd uchyla tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu. Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że przedmiotem zaskarżonej decyzji było określenie wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Decyzja tego rodzaju ma charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny, zatem nie nastąpiło nałożenie na stronę zobowiązania. Organ rentowy jedynie stwierdził wysokość istniejących z mocy prawa należności składkowych. Nie jest to więc decyzja „nakładająca zobowiązanie”, lecz stwierdzająca pewien stan odnośnie do prawidłowej wysokości składek na ubezpieczenia społeczne. Odwołująca się nie jest podmiotem ubiegającym się przed organem rentowym ustalenia sytuacji prawnej; zaskarżone decyzje wydane zostały z urzędu. Płatnik składek – taki jak odwołująca się - w prowadzonych przez organ rentowy z urzędu sprawach o objęcie ubezpieczeniem społecznym i określenie wysokości podstawy wymiaru składek nie ma statusu ubezpieczonego, a więc nie jest spełniona przesłanka podmiotowa stosowania art.

477¹⁴ § 2¹ k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 września 2023 r., II UZ 35/23).

W ocenie Sądu Apelacyjnego doszło do nierozpoznania istoty sprawy, ponieważ Sąd Okręgowy nie badał zasadności zaskarżonej decyzji, uznając, że doszło do rażącego naruszenia przez organ rentowy przepisów o postępowaniu przed tym organem. Naruszenie to miało polegać na niedopełnieniu obowiązku przeprowadzenia postępowania dowodowego i wydaniu decyzji przedwcześnie, w zasadzie bez jakiegokolwiek oparcia w materiale sprawy co do poszczególnych ubezpieczonych. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że „organ rentowy zwrócił się wprawdzie do niektórych z ubezpieczonych o udzielenie wyjaśnień w sprawie, nie uzyskał jednak znaczących odpowiedzi”. Sąd ten dodał, że „z uwagi na zakres materiału dowodowego zgromadzonego przez ZUS, Sąd zobligowany byłby do przeprowadzenia postępowania dowodowego w zasadzie od początku, w zastępstwie organu rentowego” (k. 167 i 168 akt sprawy, s. 9 i 10 uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego).

Sąd Apelacyjny stwierdził, że to Sąd Okręgowy - rozpoznając niniejszą sprawę - powinien przeprowadzić postępowanie dowodowe w zakresie wynikającym z art. 227 k.p.c. w odniesieniu do przedmiotu zaskarżonych decyzji, dokonać oceny dowodów i poczynić ustalenia co do faktów w sprawie, po czym dokonać ich oceny prawnej w kontekście przedmiotu zaskarżonych decyzji.

Odwołująca się zaskarżyła powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego, wnosząc o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, a ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji organu rentowego oraz o obciążenie organu rentowego kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez odwołującą w niniejszym postępowaniu według norm przepisanych. Zarzuciła naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 477^{14a} k.p.c. przez uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przy zniesieniu wyłącznie postępowania sądowego, mimo iż nieważnością dotknięte było postępowanie administracyjne, a zaskarżone decyzje nigdy nie zostały doręczone zainteresowanym.

W odpowiedzi na zażalenie organ rentowy wniósł o oddalenie zażalenia oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest uzasadnione.

Kontrola zażalenia z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., dokonywana w ramach tego środka powinna mieć charakter formalny, skupiający się na przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*. Zatem w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia na orzeczenie o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy poddaje kontroli prawidłowość stwierdzenia nieważności postępowania przez sąd drugiej instancji. Jeżeli przyczyną orzeczenia kasatoryjnego były przesłanki określone w art. 386 § 4 k.p.c., to Sąd Najwyższy bada, czy sąd drugiej instancji prawidłowo rozumiał wskazane w tym przepisie przyczyny uzasadniające uchylenie orzeczenia sądu pierwszej instancji i czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji. Innymi słowy, bada, czy rzeczywiście sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo czy rzeczywiście wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Dokonywana kontrola ma przy tym charakter czysto procesowy, co oznacza, że Sąd Najwyższy nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy orzeczenia.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 386 § 4 w związku z art. 477^{14a} k.p.c. przez nieuchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i poprzedzającej go decyzji organu rentowego oraz nieprzekazanie sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, należy zgodzić się z argumentami przedstawionymi przez Sąd Najwyższy w postanowieniach z 1 kwietnia 2025 r., II UZ 59/24, z 20 maja 2025 r., II UZ 19/25 (niepublikowane), z 8 maja 2025 r., II UZ 20/25 (LEX nr 3883081) m wydanych w analogicznych sprawach z odwołania płatnika składek.

W postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wady decyzji administracyjnych spowodowane naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostają w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Zainteresowanie sądu ubezpieczeń społecznych ograniczone jest do wad formalnych decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego jako przedmiotu odwołania. Ze względu na szczególny, kasatoryjny charakter orzeczenia, należy uznać, że możliwość przekazania sprawy organowi rentowemu w trybie art. 477^{14a} k.p.c. powinna być ograniczona do sytuacji wyjątkowych, gdy oprócz przesłanek z art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., wystąpiły takie wady decyzji organu rentowego, których naprawienie nie było możliwe w postępowaniu sądowym. Generalnie chodzi o „przypadki skrajne” i „sytuacje wyjątkowe”, ale zarazem oczywiste, gdy organ rentowy minął się z sednem sporu, istnieją istotne i obszerne braki w materiale dowodowym itp. Sąd Najwyższy potwierdził taką wykładnię art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. w uchwale z 21 czerwca 2023 r., III UZP 5/23 (LEX nr 3571900).

Ponadto, art. 477^{14a} k.p.c. nie obejmuje swym zakresem podmiotu takiego, jak odwołująca się, ponieważ nie ma ona statusu ubezpieczonego. Rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego o uchyleniu zaskarżonego wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu odpowiada zatem prawu.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[a.ł]